

از ۱۰ دستگاه دولتی که آمارهای اقتصادی دارند، ۵ دستگاه شفاف هستند و ۵ تا نه

دولت نصف راه شفافیت داده‌های اقتصادی را رفت

محمد رضا گوهری
خبرنگار

تقریباً هر کدام از دستگاه‌های دولتی با توجه به حوزه مسئولیت خود، آمارها، گزارش‌ها، مقالات یا گزارش عملکردی منتشر می‌کنند. اغلب این طور است که در صورت محرمانه نبودن، این داده‌ها در وب‌سایت آنها بازنشر می‌شود. انتشار این دست از داده‌ها از جهات بسیاری مفید است. اولاً فعالان آن حوزه در جریان آخرین اطلاعات،

آمارها و داده‌های آن بخش قرار می‌گیرند و در تصمیم‌گیری بهتر آنها با فایده خواهد بود. ثانیاً بررسی این اطلاعات و داده‌ها توسط رسانه‌ها و تحلیل آنها می‌تواند در ارزیابی آن دستگاه به کار آید؛ مسأله‌ای که سبب نمایان شدن قوت و ضعف آن مجموعه در افکار عمومی خواهد شد. در این میان برخی از دستگاه‌های دولتی در انتشار آمارهای و داده‌های حوزه کاری‌شان به خوبی عمل می‌کنند

و شایسته تقدیر هستند و برخی یا انتشار داده‌هایشان را متوقف کردند یا اساساً هیچ اطلاعاتی از خودشان منتشر نکرده‌اند. در این گزارش به بررسی عملکرد برخی از دستگاه‌های دولتی پرداختیم. بررسی‌ها نشان می‌دهد وزارت صمت و زیرمجموعه آن یعنی سازمان توسعه تجارت، وزارت راه و شهرسازی، وزارت تعاون و زیرمجموعه‌های آن و وزارت گردشگری از جمله دستگاه‌های

مرتبط با حوزه اقتصادی هستند که طی دو سال اخیر، شفافیت آماری و انتشار پژوهش‌های آنها یا متوقف شده یا به حداقل رسیده است. در مقابل این دستگاه‌ها، بانک مرکزی ایران، وزارت اقتصاد، سازمان امور مالیاتی، وزارت جهاد کشاورزی، معاونت اقتصادی وزارت خارجه و برخی دستگاه‌ها عملکرد مطلوب و حتی بهتر از دوره‌های قبل داشته‌اند.

توقف آمار تولید و تجارت در وزارت صمت

شاید بتوان وزارت صنعت، معدن و تجارت را مهم‌ترین وزارتخانه از منظر تولید در کشور دانست. اغلب بخش‌های تولیدی، اصناف، پایگاه‌های فروش اینترنتی، معادن و بخش‌هایی که در حوزه‌های صادرات یا واردات فعالیت می‌کنند با این وزارتخانه به نوعی در ارتباط هستند و از این رو است که ارائه اطلاعات توسط این وزارتخانه اهمیت بسیار زیادی پیدا می‌کند. بررسی بخش گزارش‌های ماهانه سایت وزارت صنعت، معدن و تجارت نشان می‌دهد از تیر ماه سال گذشته دیگر هیچ گزارشی منتشر نشده است. آخرین گزارش منتشر شده در این بخش مربوط به عملکرد چهار ماه اول سال ۱۴۰۱ است.

در این دست از گزارش‌ها که تا پیش از این مرتب منتشر می‌شد، اطلاعات مربوط به شاخص‌های کلان اقتصادی، شاخص‌های قیمت، تعداد مجوزهای صادر شده به تفکیک استان‌ها، جوازهای تأسیس بخش‌های صنعتی و معدنی، طرح‌های در دست اجرا، کارت‌های بازرگانی صادر شده به تفکیک اتاق‌های بازرگانی هر استان، عملکرد مرکز توسعه تجارت الکترونیک و همچنین اطلاعات مربوط به تسهیلات بانک‌های صنعت و معدن و بانک توسعه صادرات ایران، معافیت‌های گمرکی و بسیاری از داده‌های دیگر منتشر می‌شد. تقریباً نزدیک به یک سال است که وزارت صنعت، معدن و تجارت چنین گزارشی را در سایتش منتشر نکرده است. آخرین گزارش سالانه نیز برای سال ۱۴۰۰ است و گزارش سال ۱۴۰۱ هنوز منتشر نشده است. در حالی که سال گذشته گزارش سال ۱۴۰۰ در تیر ماه سال ۱۴۰۱ منتشر شده بود. در بخش گزارش‌های سراسری نیز به‌روزترین گزارش‌ها تا سال پایان سال ۱۴۰۱ است و برخی گزارش‌ها بعضاً تا سال ۱۳۹۳ به‌روز شده است. بخش گزارش صنایع منتخب به روایت آمار و اطلاعات نیز همین گونه است. برای نمونه گزارش مربوط به صنعت لوازم خانگی مربوط به سال ۱۳۹۵ است.

وزارت گردشگری به آمار علاقه ندارد

سایت وزارت گردشگری از ابتدای تأسیس این وزارتخانه هیچ‌گاه گزارش‌های مفیدی در حوزه‌های مختلف گردشگری منتشر نمی‌کرد. تنها داده مفید این سایت سالنامه آماری بود که آن هم از سال ۱۳۹۹ به بعد منتشر نشد. در این سالنامه برای نمونه اطلاعات تعداد گردشگران خارجی می‌آمد که برای تحلیل، قضاوت و سیاستگذاری در این حوزه مفید بود. تاخیر دو ساله در انتشار آمارهای حداقلی حوزه گردشگری به‌ویژه گردشگری خارجی ایران در وزارت گردشگری ایران در حالی است که مرکز آمار ترکیه به‌صورت ماهانه آمارهای مربوط به تعداد گردشگران ورودی، مبدا گردشگران، هزینه‌های انجام شده، درآمد ترکیه از گردشگری خارجی و آمارهای مستند جامع و کاملی از این حوزه برای سیاستگذاری منتشر می‌کند. همچنین در حالی که این وزارتخانه با عنوان وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است، هیچ آمار قابل استنادی از حوزه تولید و تجارت صنایع دستی ایران در گزارش‌های وزارتخانه مذکور نمی‌توان یافت.

کم کاری وزارت کار در انتشار آمار

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی سال ۱۳۹۰ از ادغام سه وزارت رفاه و تأمین اجتماعی، وزارت کار و امور اجتماعی و وزارت تعاون تشکیل شد. این وزارتخانه مهم‌ترین دستگاه در خصوص سیاستگذاری امور رفاهی و اشتغال در کشور است. در سایت این وزارتخانه از سال ۱۴۰۰ به بعد هیچ گزارشی در بخش «مقالات و طرح‌ها» که همواره گزارش‌هایی درباره فقر، توسعه، صندوق‌های بازنشستگی، بیمه و مطالب مختلف در آن انتشار می‌یافت منتشر نشده است.

در بخش پژوهش و تحقیق معاونت امور اقتصادی این وزارتخانه نیز از سال ۱۴۰۰ به بعد پژوهش جدیدی بارگذاری نشده است. در این بخش پیش‌تر پژوهش‌هایی در خصوص موضوعات مربوط به بازنشستگی، تأمین اجتماعی و به‌خصوص موضوع آکچوئری (محاسبات بیمه‌ای) منتشر شده بود.

در معاونت تعاون این وزارتخانه که پیش‌تر خود مستقل‌تلاک بود وزارتخانه بود اطلاعات مربوط به گروه تعاونی‌های صنعتی و معدنی، گروه تعاونی‌های کشاورزی، گروه تعاونی‌های عمرانی، گروه تعاونی‌های تأمین نیاز تولیدکنندگان و فرش دستباف از سال ۱۳۹۰ به بعد منتشر نشده است. همچنین آخرین گزارش عملکرد این معاونت به دی‌ماه ۱۳۹۷ باز می‌گردد.

معاونت رفاه اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی شامل دفتر مطالعات رفاه اجتماعی، دفتر آسیب‌های اجتماعی و دفتر اطلاعات رفاهی ایرانیان است. آخرین گزارش دفتر مطالعات رفاه اجتماعی به پاییز ۱۴۰۱ باز می‌گردد. در بخش گزارش‌های آماری و گزارش‌های سیاستی دفتر امور آسیب‌های اجتماعی هیچ گزارشی وجود ندارد، اما آخرین گزارش‌های تجارت بین‌المللی این بخش به پاییز ۱۴۰۱ باز می‌گردد. دفتر اطلاعات رفاهی ایرانیان نیز گزارش یا داده‌ای برای انتشار ندارد.

در معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نیز وضع مشابهی وجود دارد. آخرین گزارش‌ها، تالیف‌ها و ترجمه‌هایی که در سایت این بخش منتشر شده مربوط به تابستان ۱۴۰۰ است و بعد از آن هیچ گزارشی وجود ندارد. در بخش گزارش‌ها و پژوهش‌های شورای عالی اشتغال نیز هیچ گزارشی وجود ندارد.

کارنامه مردودی سازمان توسعه و تجارت

سایت سازمان توسعه تجارت یکی از سایت‌هایی بود که اطلاعات مفیدی پیرامون تجارت بین‌المللی منتشر می‌کرد. اطلاعات این سایت تقریباً سه سالی است که به‌روز نشده، برای نمونه نوع حکومت کشور افغانستان جمهوری و رئیس دولتش را اشراف غنی معرفی کرده است. در این سایت آمار تجارت کشورها با ایران و تجارت هر کشور با سایر کشورها، تفاهمنامه‌ها، قراردادهای و کمیسیون‌های مشترک میان ایران و سایر کشورها، رایزن بازرگانی کشورها در ایران و رایزن بازرگانی ایران در هر کشور و قوانین و مقررات تجاری هر کشور در این سایت آمده است. آمار صادرات غیر نفتی به تفکیک بخش‌های عمده نیز یکی دیگر از اطلاعات این سایت است که از سال ۱۴۰۰ تاکنون به‌روز نشده. در این قسمت آمار صادرات بخش‌های پتروشیمی و پایه نفتی، صنعت، فرش و صنایع دستی، معدن و صنایع معدنی، کشاورزی و صنایع غذایی آورده شده و همچنین آمار واردات به تفکیک کالاهای مصرفی، واسطه‌ای، سرمایه‌ای نیز در این سایت از سال ۱۴۰۰ به‌روز نشده است.

در بخش گزارش‌های مطالعاتی که گزارش‌هایی مربوط به فرصت‌های سرمایه‌گذاری در کشورهای مختلف در آن بارگذاری می‌شد تقریباً دو سالی هست که دیگر هیچ گزارشی در آن بارگذاری نشده و آخرین گزارش مربوط به شهریور ۱۴۰۱ بوده که درباره فرصت‌های سرمایه‌گذاری قرقیزستان است. در بخش گزارش عملکرد تجاری نیز آخرین گزارش مربوط به عملکرد تجارت خارجی کشور در یک ماهه نخست سال ۱۴۰۱ بوده و این بخش دیگر به‌روزرسانی نشده است.

توقف آمارها در وزارت راه و شهرسازی

وزارت راه و شهرسازی یکی دیگر از دستگاه‌های دولتی است که در انتشار داده‌های خود بد عملکرد کرده است. این وزارتخانه که متولی اصلی سیاستگذاری در حوزه بازار مسکن است و همچنین مسئولیت اصلی را در طرح ملی مسکن دارد از آبان سال ۱۳۹۹ هیچ گزارشی در بخش گزارش‌های تحلیلی بازار مسکن منتشر نکرده است. در این گزارش اطلاعات مربوط به بازار خرید، فروش و اجاره مسکن منتشر می‌شود.

در بخش شاخص‌های اقتصادی وزارت راه و شهرسازی آخرین اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۶ است. در این بخش اطلاعاتی نظیر شاخص دسترسی به مسکن، وضعیت اجاره‌بها در کشور، سهم تشکیل سرمایه ثابت بخش مسکن و همچنین ارزش افزوده این بخش، سهم متوسط هزینه مسکن در سید خانوار، نرخ رشد شاخص مصالح و خدمات ساختمانی آمده است. این اطلاعات شش سال است که در سایت وزارت راه و شهرسازی به‌روز نشده است. داده‌های آماری مربوط به شرح قرارداد معاملات واحدهای مسکونی آپارتمانی در سراسر کشور نیز تنها تا اواسط سال ۱۳۹۹ منتشر شده و دیگر انتشار نیافته است.

اطلاعات مربوط به شاخص جمعیت که شامل داده‌هایی مانند جمعیت کشور، بعد خانوار، تراکم نفر در واحد مسکونی، نحوه تصرف واحد مسکونی (ملکی، استیجاری و سایر)، واحد مسکونی برحسب مصالح به کار رفته، توزیع نسبی واحدهای مسکونی برحسب عمر بنا و تعداد شهر و روستا می‌باشد تنها تا سال ۱۳۹۵ منتشر شده است.

اطلاعات مربوط به تولید مسکن شامل داده‌هایی از قبیل تعداد واحدهای مسکونی شهری در پروانه‌های ساختمانی، تعداد واحدهای مسکونی شهری تکمیل شده، متوسط زیربنای مسکونی شهری، متوسط زمین مسکونی شهری، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، متوسط هزینه یک مترمربع بنای مسکونی، متوسط هزینه یک مترمربع بنای مسکونی، متوسط ارزش یک متر مربع زمین مسکونی و داده‌های مربوط به انبوه‌سازی نیز تنها تا سال ۱۳۹۶ منتشر شده است. فصلنامه‌های تخصصی درباره اقتصاد مسکن نیز آخرین بار سال ۱۳۹۶ منتشر شده است. این فصلنامه‌ها بازار مسکن را از منظر اقتصاد کلان و اقتصاد خرد و همچنین توسعه بررسی می‌کردند.

شرکت‌های دولتی در اتاق شیشه‌ای وزارت اقتصاد

وزارت امور اقتصادی از جمله دستگاه‌های پیش‌رو در انتشار به‌روز اطلاعات است. برای نمونه می‌توان به انتشار منظم و به‌روز صورت مالی شرکت‌های دولتی و بانک‌های دولتی اشاره کرد. در دولت سیزدهم انتشار صورت مالی اغلب شرکت‌های دولتی برای اولین بار انجام شد که این اقدام وزارت اقتصاد، بسیار شایسته تقدیر است. همچنین انتشار مجدد صورت مالی برخی بانک‌های دولتی که از سال ۱۳۹۳ متوقف شده بود نیز از اقدامات مثبت این وزارتخانه است. انتشار اطلاعات مربوط به اوراق مالی اسلامی و بدهی دولت توسط مرکز مدیریت بدهی‌ها و دارایی‌های مالی عمومی این وزارتخانه که در دولت قبل اطلاعات آن هم کاملاً محرمانه بود (حتی برای محققان دانشگاهی) یکی دیگر از اقدامات خوب وزارت اقتصاد است.

آمارهای به‌روز در سازمان امور مالیاتی

سازمان امور مالیاتی اطلاعات مربوط به درآمد‌های مالیاتی کل کشور را به تفکیک منابع وصول آنها هر ماه منتشر می‌کند، همچنین مرکز آموزش، پژوهش و برنامه‌ریزی این سازمان گزارش‌های کاربردی را درخصوص مالیات ستانی و جنبه‌های مختلف آن منتشر می‌کند.

بانک‌ها در اتاق شیشه‌ای بانک مرکزی

بانک مرکزی در همه دوره‌ها اطلاعات مربوط به ترازنامه بانک‌ها، نقدینگی، پایه پولی، تسهیلات و تولید ناخالص داخلی را به‌صورت منظم منتشر می‌کرد اما اتفاق مثبتی که در سال‌های اخیر به حکم قانون بودجه در ارائه آمار توسط این نهاد افتاده، انتشار آمار مربوط به تسهیلات بانک‌ها به اشخاص مرتبط با آنهاست. این اطلاعات تقریباً هر سه‌ماه یک‌بار به‌صورت منظم منتشر می‌شود که از این رو قابل تقدیر است. اطلاعات جدیدی که بانک مرکزی در هفته‌های گذشته آن را منتشر کرد تسهیلات دریافتی کارمندان، مدیران و اعضای هیات مدیره بانک‌ها بود. این موضوع گرچه در سال‌های گذشته نیز در صورت‌های مالی درج می‌شد، اما آنچنان شفاف و قابل دسترسی برای عموم نبود و این اقدام منجر به شفافیت بیشتر این تسهیلات شده است. انتشار مجدد داده‌های نرخ تورم که از آذر سال ۱۳۹۷ متوقف شده بود، از جمله دیگر اقدامات مثبت بانک مرکزی است.

انتشار منظم آمارها در وزارت جهاد کشاورزی

وزارت جهاد کشاورزی از جمله دستگاه‌های خوب در انتشار آمار مربوط به کشاورزی است. برای نمونه گزارش مربوط به صادرات و واردات بخش کشاورزی و غذا تا پایان خرداد سال جاری در سایت این وزارتخانه انتشار یافته و همچنین آمارنامه کشاورزی سال ۱۴۰۱ که درخصوص سطح میزان تولید محصولات مختلف کشاورزی در هر استان است چندروز پیش انتشار یافت. البته آمارهای مربوط به سطح غیرپارو و پارو، میزان تولید و عملکرد به تفکیک آبی و دیم سال ۱۴۰۱ هنوز انتشار نیافته است.

تلاش گسترده در وزارت امور خارجه

یکی از اتفاقات مهمی که در سال‌های اخیر شاهد آن بوده‌ایم، افزایش نقش وزارت امور خارجه در تسهیل فعالیت‌های تجارت بین‌المللی است. از همین رو معاونت دیپلماتی اقتصادی در وزارت امور خارجه فعال شد. بررسی سایت معاونت اقتصادی وزارت خارجه نشان از فعالیت خوب و به‌روز این معاونت دارد. برای نمونه در بخش تقویم نمایشگاه‌های بین‌المللی، همه داده‌ها تا سال ۲۰۲۳ به‌روزرسانی شده است و فعالان اقتصادی می‌توانند از آخرین اطلاعات این بخش به همراه جزئیات آن مطلع شوند. همچنین در این سایت هر روز گزارش‌های اقتصادی مربوط به تجارت بین‌المللی منتشر می‌شود. در این بخش فرصت‌ها و رویدادها، مناقصه‌ها و مزایده‌های بین‌المللی بازنشر می‌شوند. اطلاعات کارشناسان اقتصادی کشورهای مختلف نیز به‌همراه لینک دسترسی به آنها و همچنین رایزن‌های بازرگانی هر کشور وجود دارد. در این سایت همچنین برخی از مهم‌ترین و کاربردی‌ترین گزارش‌های جهانی درخصوص اقتصاد ترجمه و در اختیار مخاطب قرار داده شده است.